

extrinseco agente ad unum determinari, ut infra libro quinto ostendemus. Deinde, ut scientia Dei determinet effectum futurum, oportet illam esse determinatam: peto igitur unde scientia visionis determinetur ad faciendum ut hoc contingens potius quam oppositum sit ibi præsens. Aut enim habet hanc determinationem ex natura sua, et præcisa a voluntate; et sic omnia evenient ex necessitate quadam naturali, quia scientia illa necessario agit id ad quod est ex natura sua determinata. Aut habet illam determinationem a voluntate Dei, et hoc etiam dici non potest: tum quia voluntas divina non potest determinare intellectum ad actum scientiæ, nec quoad exercitium, quia est purus actus, nec quoad specificationem, quia est evidens cognitio: tum etiam quia sic voluntas divina media scientia visionis determinaret ad unum voluntatem creatam, et sic non libere nec cum indifferentia se determinaret. Concludimus ergo scientiam visionis, ut talis est, non esse causam futuri quod per eam videtur, ac proinde causalem illam falsam esse: Quia Deus videt hoc esse futurum, ideo futurum est, si in propria vi causalis accipiatur, licet in vi illationis optima sit consecutio.

24. *Scholastica veritas ab scholasticis confirmatur. — Principia verbis D. Thomæ confirmantur.* — Tandem possumus hanc partem auctoritate scholasticorum confirmare, quam in hunc ultimum locum reservavi, quia ex principiis et rationibus theologicis mens theologorum in hoc puncto præcipue colligenda est. Et sic imprimis tribuimus hanc scientiam divo Thomæ, quia ex principiis ejus ita colligitur, ut non videantur aliter posse consistere, ut declaratum est de illo principio, quod futura præsciuntur a Deo, ut sunt præsentia æternitati, et ex illo, quod scientia simplicis intelligentiæ, ut transit in scientiam approbationis per determinationem voluntatis, est causa rerum. Item ex illo, quod illamet scientia simplicis intelligentiæ est de se practica virtualiter, et per adjunctam voluntatem constituitur practica actualiter, quod scientiæ visionis non competit. Item ex eo, quod illa scientia, quæ est causa rerum, supponitur voluntati operativæ, et habet illam adjunctam, ut applicantem illam ad opus, quod etiam non potest scientiæ visionis adaptari. Et hoc confirmant optima verba D. Thomæ in secundo, dist. 22, quæst. 1, art. 1. Sic enim ait: *Sciendum est quod scientia secundum rationem scientiæ non dicit aliquam causalitatem, alias om-*

nis scientia causa esset, sed in quantum est scientia artificis operantis res, sic habet rationem causæ respectu rei operatæ; unde sicut est causalitas artificis per artem suam, ita consideranda est causalitas divinæ scientiæ. Unde inferius colligit: *Quod principalitas causalitatis consistit penes voluntatem quæ imperat actum.* Et infra addit scientiam Dei esse causam honorum, *secundum quod consequuntur formam divinæ artis, et finem, non tamen quod respectu horum dicat perfectam causalitatem, nisi prout illi adjungitur voluntas.* Quæ omnia et singula verba mirum in modum confirmant rationes a nobis factas, ac subinde assertionem. Nam prima propositio quam D. Thomas de scientia profert, potest sub eadem forma ad scientiam visionis applicari; nam scientia Dei secundum rationem scientiæ visionis non dicit aliquam causalitatem, alias omnis scientia visionis causa esset, quod falsum est, ut patet in scientia actuum liberorum ipsius Dei et scientia peccatorum. Ergo ut sit causa, oportet ut id habeat sub alia ratione, ex aliquo adjuncto: neutrum autem dici potest. De primo patet, quia si alia ratio cogitari potest, maxime ratio artis, ut in verbis proxime subjunctis addit D. Thomas; at ratio artis non convenit scientiæ visionis, ut videtur per se notum; tum quia ratio est naturalis Deo, et antecedit omnia decreta libera Dei; tum etiam quia scientia visionis terminatur ad ipsum arte factum. De secundo probatur ex ultimis verbis divi Thomæ, quia scientiæ ad causandum non adjungitur nisi voluntas Dei: at voluntas Dei, ut operativa et determinata ad operandum ad extra, non adjungitur scientiæ visionis, sed potius visio adjungitur illi, et supponit, ut etiam adversarii maxime contendunt et omnes fatemur, licet in diverso sensu, ut supra explicatum est: ergo nullo modo, secundum doctrinam D. Thomæ potest tribui scientiæ divinæ, ut est visio rei futuræ, quod sit causa cur illa futura sit. Neque D. Thomas in 1 p. aliud dixit, ut respondendo ad argumenta dicam.

25. *Magister probat visionis scientiam non esse causam factorum. — Gregorius et alii expressius docent.* — Præterea Magister, in 1, d. 38, cap. 4, sic ait: *Dicimus scientiam vel præscientiam Dei non esse causam eorum quæ fiunt, nisi talem, sine qua non fiunt, si tamen scientiam ad notitiam tantum referamus.* Quæ verba simpliciter non nisi de scientia visionis vera esse possunt: nam licet de scientia simplicis intelligentiæ, ut separata a voluntate, verum habeant, quoad rationem causæ actua-

lis, nihilominus, in potentia et virtute etiam illa scientia secundum se, et ut est quædam ars, est causa, seu causativa; scientia autem visionis nec est ars, nec est aliud quam mera notitia; non est ergo causa, secundum Magistrum. Unde Sanctus etiam Bonaventura, ibi, a. 1, quæst. 1, ait posse sermonem esse de præscientia quantum ad rem significatam, prout illo nomine significatur, vel quantum ad rem ipsam secundum se, et priori modo dicit non habere rationem causæ, posteriori autem modo esse causam. At vero per præscientiam ut significatam illo nomine, non videtur nudum nomen intelligendum, sed res ipsa, ut subest alicui præcisæ rationi significatæ per nomen præscientiæ, quæ non est alia nisi scientia visionis. Nam quia hæc scientia in re non est alia, nisi ipsa scientia naturalis Dei, clarum est, rem importatam per illam vocem esse causam; tamen, ut est præscientia, seu scientia visionis, addit peculiarem respectum, et sub hac ratione, non habet rationem causæ, sed tantum scientiæ, Addit vero Bonaventura (quod pro præsentis controversia notandum est), respectu futurorum quæ Deus causat cum causa secunda, scientiam Dei, etiam prout est causa futurorum, non esse totam causam, sed simul cum causa secunda cui cooperatur. Unde fit solam præscientiam, etiamsi sub illa ratione causa esset, non tamen dici posse totam causam talium futurorum, seu futuritionis illorum, ut auctores contrariæ sententiæ intendere videntur. Expressius docet hanc sententiam Gregorius eadem distinct. 38, quæst. 2, art. 3, ad tertium principale, ubi dicit causalem hanc propositionem, quia Deus præscit, ideo res futuræ sunt, si sit causalis, et non æquivalens præcisæ conditionali, absolute negandam esse, quia præscientia non est causa, et utitur exemplis Augustini et Boetii de scientia nostra et prædictione rei futuræ. Marsilius vero quæst. 40, artic. 2, in ultima ejus parte, licet non attingat in terminis quæstionem hanc de causalitate scientiæ visionis, tamen in suppositione 2 causalitatem tribuit scientiæ, quam vocat dispositionis seu approbationis, quam dicit supra scientiam simplicis intelligentiæ solam voluntatem addere, et postea subjungit præscientiam; et loquens de futuris a causa libera, dicit in suppositione quinta præsciri æternaliter *ex immensitate scientiæ divinæ prævidentis quid, qualiter, et quomodo, et quando cujuslibet creata voluntas se debeat bene et male determinare.* Quia ita se habet, ut sentit, scientia visionis ad futura

quæ videt, sicut scientia simplicis intelligentiæ ad possibilia, scilicet, ut pura scientia, et non ut causa: unde etiam comparat illam cognitioni nostræ respectu præsentium, in quibus per scientiam nostram nullam mutationem facimus. Eodem modo loquitur Ægidius in eadem dist., quæst. 1, ubi, inter alia, dicit Dei voluntatem esse immediatam causam productionis rerum, et scientiam non esse causam, nisi media voluntate, et prout per illam extenditur ad praxim, quæ non possunt scientiæ visionis applicari; et in d. 40, q. 2, a. 2, dicit præscientiam esse suppositionem consequentem, non antecedentem. Ex quo principio aperte sequitur non esse causam, ut supra declaratum est. Multo magis idem sequitur ex sententia Durandi in eadem dist., quæst. 1, dicentis solam potentiam Dei executivam esse proximam causam effectuum, et illam proxime applicari a voluntate, scientiam vero solum remote concurrere, dirigendo per modum prudentiæ vel artis. Denique non immerito allegatur pro hac parte Alensis in 2, quæst. 24, memb. 2. Nam inquirens an præscientia Dei sit causa rerum, respondet, ut est scientia simplicis notitiæ, non esse causam; ut vero est approbata, ratione approbationis posse dici causam. Ex qua responsione constat, nomine præscientiæ non intelligere scientiam visionis, cum sub illa comprehendat scientiam simplicis intelligentiæ. Loquitur ergo absolute de scientia Dei, et illi, ut conjunctæ voluntati, tribuit totam causalitatem. Et similem doctrinam habet q. 32, membr. 3. Unde tacendo semper de scientia visionis, illam profecto omittit, tanquam omnino a causalitate alienam, et consequentem secundum rationem post totam causalitatem Dei circa id quod per illam præscitur. Imo si præscitum sit futurum a voluntate creata, non solam causalitatem voluntatis increatæ, sed etiam causalitatem creatæ voluntatis ut futuram, seu coexistentem æternitati, talis præscientia præsupponit. His addo Wald., libr. 1 Doctrin., cap. 25, num. 10, ubi, referendo Hieronymum, ait: *Non ex eo quod Deus scit futurum aliquid, ideo futurum est.* Et similiter huic sententiæ consentit Joannes Arbor. approbando dictum Orig., tom. 1 Theosoph., l. 4, c. 11, circa finem. Denique ex modernis auctoribus præter nostros scriptores omnes, hanc sententiam constanter docet Ferdinand. Mascare., l. de Auxil., disp. 2, p. 6, n. 13; et Alexand. Pesant., 1 p., q. 14, art. 8. Et eandem sententiam (quamvis punctum non disputet) supponit plane Diotalevi in

sua disp. de Scient. conditionata; in qua simul explicat rationem et modum cognoscendi omnia futura contingentia, etiam absoluta, semperque supponit res futuras secundum suum esse supponi ut productas ante scientiam visionis, quod esse non potest, si scientia visionis est causa earum. Imo in capit. 6, in propositione 3, de futuris contingentibus absolutis, docet præscientiam visionis horum futurorum adeo esse independentem, et quasi alienam a causalitate, ut si, per impossibile, actus voluntatis nostræ liber non penderet a divina voluntate, si Deus haberet eandem perfectionem intelligendi quam nunc habet, eodem modo intuitus ejus æternus actum futurum videret, ut suæ æternitati præsentem; quam propositionem late prosequitur, et in doctrina Div. Thomæ putat esse verissimam. Ex illa vero aperte sequitur scientiam visionis, ut talis est, valde alienam esse a ratione causæ, et hoc sensisse illum auctorem, quod nunc solum intendimus, quidquid sit de illa hypothetica propositione.

26. *Optima ex superioribus illatio.* — Per hæc igitur existimo satis esse demonstratum, propositionem illam causalem, *Quia Deus præscit futura, ideo futura sunt*, intellectam de scientia visionis, ut talis est, falsam esse, idque magno pondere rationis et auctoritatis fundatum esse. De altera vero causali, *Quia res futura est, Deus illam præscit*, dicam in ultimi argumenti solutione. Solum ergo superest ut alterius sententiæ motiva expendamus.

27. *Ad primæ opinionis auctores.* — *Alberti sententia expenditur.* — Primum sumebatur ex auctoritate scholasticorum, ex quibus Magister et Bonav. nostræ sententiæ non repugnant, imo favent, ut ostendimus. Albertus autem in d. a. 4 obscurius loquitur; nam, distinguendo præscientiam a scientia, dicit, præscientiam esse causam aliquorum futurorum, quamvis non omnium, quia non est causa malorum, sed honorum. Sed licet non cogamur ejus auctoritatem sequi, quia vero non loquitur expresse de scientia visionis, ut talis est, dicere possumus locutum esse de illa materialiter, ut est scientia approbationis. Eadem enim scientia simplicis intelligentiæ, adjuncta voluntate induit rationem scientiæ approbationis, et actualis causæ, per quam habet res quod sit futura, et inde resultat statim proprius respectus, secundum quem illa eadem scientia visionis appellatur. Illam ergo scientiam, ut jam est

sub voluntate, vocavit Albertus præscientiam. Sic enim distinxit: *Scientia Dei potest esse duplex, scilicet, simplicis notitiæ, et approbationis*; et priorem dicit non esse præscientiam, quia non respicit futurum, posteriorem autem sub præscientia comprehendit, et ideo illi causalitatem tribuit.

28. *D. Thomas sua ipsemet doctrina se explicat.* — De D. Thomæ autem sententia satis dictum est; quæ vero in contrarium inducuntur ex 4 p., q. 14, parum obstant illi parti seu propositioni quam nunc disputamus. Nam in art. 8, ad 1, in priori parte ejus, quia Origenes dixit scientiam Dei non esse causam futurorum, exponit eum locutum esse secundum rationem scientiæ, et addit: *Cui non competit ratio causalitatis nisi adjuncta voluntate*, et ita videtur exponere Origenem de scientia simplicis intelligentiæ. Sed quidquid sit de expositione Origenis (nam fortasse potius de scientia visionis, ut tali, locutus est), divus Thomas ibi non scientiæ visionis, sed scientiæ approbationis causalitatem futurorum tribuit. De altera vero parte illius solutionis infra dicam. In solutione vero ad tertium, de eadem scientia approbationis loquitur, de qua in articulo fuerat locutus; considerat enim illam ut artem per quam Deus operatur, non ut simplicem intuitionem rerum factarum. Et de eadem scientia loquitur in art. 16, cum dicit scientiam Dei esse practicam. Nam scientia visionis, cum supponat rem factam in æternitate, non potest esse practica respectu ejusdem, sed simplex intuitio, sicut est respectu malorum, in quo respectu eadem profecto est ratio etiam bonorum.

29. *Augustinum Magister explicat loqui de scientia simplicis intelligentiæ.* — Ad Augustinum, Magister et alii dicunt Augustinum esse locutum de scientia approbationis. Et in primo quidem loco non loquitur Augustinus de rebus futuris, sed de rebus creatis. Sic enim loquitur: *Non enim hæc quæ creata sunt, ideo sciuntur a Deo quia facta sunt, ac non potius ideo facta sunt, vel mutabilia, quia immutabiliter a Deo sciuntur.* Non ergo loquitur de rebus futuris ut futuris, sed materialiter (ut aliqui loquuntur) de rebus ipsis quæ aliquando fiunt. Unde non loquitur de scientia visionis, sed de scientia simplicis intelligentiæ, ut ex antecedentibus constat: loquitur enim de Verbo divino, quod est perfectum, et eni nihil deest: *Et ars quædam (ait) omnipotentis, atque sapientis Dei, plena omnium rationum incommutabilium*: et infra: *Ibi novit*

omnia Deus quæ fecit per ipsum, etc. Ipsam ergo naturalem scientiam Dei dicit esse causam per quam facit omnia. Atque eodem modo exponendum est quod in secundo loco ait de creaturis: *Ideo sunt, quia novit*, vel, *quia scivit, creavit*; semper enim de naturali scientia loquitur, unde addit: *Non enim nescivit quæ fuerat creaturus.* Loquitur ergo de illa scientia quæ supponitur ut necessaria ad creandum: intelligit autem esse causam de se in actu primo, in actu autem secundo adjuncta voluntate. Ac propterea Magister exponit: *Ideo sunt quia novit, id est, quia scienti placuit, seu quia sciens disposuit.* Scientia autem quam voluntas supponit ut de futuris disponat, scientia est simplicis intelligentiæ, non visionis. In tertio vero testimonio magis videtur loqui Augustinus de præscientia futurorum, nam et utitur præsciendi verbo, et præmittit verbum volendi; sic enim ait: *Voluntates nostræ tantum valent, quantum Deus eas valere voluit atque præscivit.* Posset tamen etiam exponi de scientia simplicis intelligentiæ, quæ lato modo solet etiam dici præscientia, quia etiam præcedit res, ut futuras, vel etiam quia præsupponitur voluntati. Unde, cum postea subdit voluntates nostras tantum esse valituras, quia Deus id præscivit, subintelligendum est, *et voluit.* Præscivit enim Deus vires omnes et virtutes quas illis conferre poterat, et tales ac tantas dare voluit, et ideo tantum valituræ sunt. Aut si velimus de propria præscientia causalem illam intelligere, non dicit causalitatem respectu rei in futuro esse, sed respectu certitudinis veritatis de futuro. Dixerat enim Augustinus: *Quidquid valent, certissime valent; et quidquid facturae sunt, omnino (id est indubitanter) facturae sunt*, quia ita præscitæ sunt, et præscientia Dei non potest non esse certissima, et ab illa recte denominantur res certissime futuræ; certitudo enim in rebus, formaliter loquendo, non est nisi denominatio ab aliqua certa scientia.

30. Ad verba Gregorii, aliqui respondent Gregorium non loqui de existentia rerum, sed de præsentia, ita ut sensus illius causalis sit, Deum non ideo cognoscere res, quia illi sunt præsentia, sed potius, quia cognoscit illas, eas habere præsentia utique objectiva, quam habent in æternitate. Docet enim ibi Gregorius in Deo non tam esse præscientiam futurorum quam scientiam: *Quia Deo, inquit, futurum nihil est, quia omne quod nobis fuit et erit, in ejus conspectu præsto est*: et infra:

Præscius dicitur, quamvis nequaquam futurum prævideat, quod præsens videt: et statim adjungit: *Nam et quæque sunt, non ab æternitate ejus ideo videntur quia sunt* (utique in sua reali existentia), *sed ideo sunt* (utique in æternitate præsentia) *quia videntur.* Qui est satis probabilis sensus, intelligendus tamen est de præsentia, ut ita dicam, actuali: nam aptitudinalis ex parte objecti supponitur, ut supra dixi. Dici etiam optime potest Gregorium solum voluisse docere, Deum non accipere scientiam a rebus, sed ex se, et ex sua infinitate et æternitate habere, ut omnia eodem modo intueatur, quia eadem scientia qua res omnes producit, easdem intuetur, et in hoc sensu dicit: *Ideo sunt, quia videntur*, non quia visio, ut visio, sit ratio causandi illas, sed quia eademmet scientia, quæ est visio, est causa illarum. De Boetio jam satis dictum est.

31. *Ad præcipuam rationem respondetur.* — Ad primam rationem, negatur antecedens et in contrarium retorquetur, quia scientia visionis, ut talis est, non est practica, sed speculativa, ut ostensum est, et ideo non est causa sui objecti, et per modum artis, quia supponit objectum factum per scientiam Dei, tanquam per artem rerum factibilium. Dico autem sui objecti, et per modum artis, quia si præscientia unius rei comparatur ad alium effectum, potest dici causa ejus, non immediata, nec per modum artis, nec ut proprium principium physicæ effectationis, sed remote, et per modum prudentiæ, vel potius experientiæ quæ interdum prudentiæ ministrat, ut nostro modo res divinas explicemus, subintelligendo semper imperfectionibus remotis. Sic enim præscientia peccati, verbi gratia, inducit iudicium, et consequenter voluntatem puniendi illud, et hac ratione illa scientia culpæ dici potest causa punitionis, neque ad hoc refert quod sit speculativa, quia, ut dixi, est per modum experientiæ, quæ ad praxim et prudentiam utilis est. Nam iudicium practicum in aliquo speculativo fundatur. Hic autem loquimur de scientia visionis respectu sui proprii objecti; illius enim non est causa, nec practica cognitio, sed mera intuitio. Ad probationem primam negatur assumptum, scilicet, scientiam simplicis intelligentiæ esse speculativam, et non practicam. Hæc enim posterior pars falsa est: nam si scientia simplicis intelligentiæ secundum se ac præcise spectetur, ut præcedit actum liberum Dei, sic est practica in actu pri-

mo, respectu effectiois ad extra, quia est ars rerum factibilium; omnis autem ars practica est, saltem in actu primo, seu virtute, ut D. Thomas dicit, quod perinde est: si vero consideretur ut substans voluntati liberæ exequenti productionem rerum ad extra, sic est practica in actu secundo, quia simul cum voluntate concurrat, dirigendo tanquam exemplar rei faciendæ. Altera vero probatio in æquivocatione versatur: nam ex scientia Dei absolute argumentatur ad scientiam visionis, quæ potest dici argumentatio ab universali ad particulare affirmative, seu ex puris particularibus, seu a materiali ad formale. Itaque in forma respondetur negando antecedens: nam scientia visionis supponit suum objectum, quod etiam probatione ibi addita convincitur, quia intuetur res ut præsentis æternitati, ac subinde ut factas in eadem æternitate; supponit ergo causalitatem earum, ad quam quidem suo modo operatur scientia Dei, non tam ut est visionis, sed ut est scientia approbationis. Quia tamen utraque scientia in re una est et indivisibilis, eadem scientia Dei, causando res, illas intuetur; nihilominus tamen illa duo respectus ratione distinctos dicunt, et ratio visionis supponit rationem causæ, non constituit.

32. *Ad secundam rationem solutio.* — *Ad primam confirmationem.* — *Ad secundam dupliciter respondemus.* — Secunda ratio ex dictis soluta est: jam enim ostendimus quo modo scientia simplicis intelligentiæ sit causa rerum, vel in virtute seu actu primo, si præcise spectetur, vel in actu secundo, si conjuncta voluntati in scientiam approbationis transeat. Unde licet scientia Dei adæquate dividatur in simplicis intelligentiæ et visionis, illud maxime verum est in ratione scientiæ: nam in ratione causæ actualis additur scientia approbationis; vel ipsamet scientia simplicis intelligentiæ subdividitur quasi duos habens status, ante vel post decretum liberum voluntatis. Ad primam vero confirmationem jam dictum est, ex eodem loco D. Thomæ ibi allegato, scientiam simplicis intelligentiæ ex se practicam esse virtualiter, seu in actu primo, compleri autem per voluntatem per quam ad operandum actu applicatur. Ad secundam confirmationem, dicimus primo, scientiam simplicis intelligentiæ non esse liberam in ratione scientiæ, esse autem liberam in ratione causæ, et hoc solum in illa confirmatione probari. Deinde addimus scientiam visionis neque in se esse formaliter liberam, cum non sit ac-

tus voluntatis, neque etiam denominative esse liberam ab actu voluntatis, quasi movente vel applicante intellectum ad illam scientiam, ut declaravi. Solum ergo dici potest libera quasi antecedenter, quia objectum circa quod versatur liberum est. Hic autem modus libertatis nihil confert ut possit esse causa rerum, quia potius supponit rem libere futuram, et inde, nostro modo loquendi, necessario quasi resultat respectus qui connotatur in scientia Dei, cum visionis appellatur: scientia autem quæ est libera in ratione causæ debet ita denominari a voluntate applicante illam ad causandum, quod optime convenit in scientiam simplicis intelligentiæ seu approbationis, non in scientiam visionis, ut declaravi.

33. *Capitis secunda pars, et in ea pro utroque ratio dubitandi proponitur.* — Tertia ratio postulat alteram partem, quam proposui de alia propositione, quia res sunt futuræ præsciuntur a Deo, an possit admitti in vi causalis, et non tantum in vi illationis. Nam divus Thomas supra simpliciter illam negat in priori sensu, et Origenem illo modo loquentem in posteriori sensu exponit. Augustinus etiam et Gregorius absolute illam negant, quos Magister in 1, d. 38, sequitur, et Albertus ibi a. 3. Et ducuntur quia omnis scientia Dei est increata, immutabilis et æterna, et ideo non potest habere causam, præsertim creatam, mutabilem et temporalem. At vero D. Hieronymus, Origenes, Damascenus, et alii Patres supra citati illam causalem simpliciter admittunt. Nec videntur sufficienter exponi secundum illationem tantum, ita ut causalis illa ad conditionalem reducat; nam in illo sensu etiam altera propositio, *Quia Deus scit rem futuram, ideo futura est*, esset admittenda, quia in sensu conditionali verissima est. At vero dicti Patres unam admittunt, et alteram negant: ergo loquuntur in sensu plus quam conditionato. Et ita illam admittunt Bonaventura, Gregorius, et alii doctores supra citati. Ratio autem reddi potest, quia per illam causalem propositionem, non denotatur causa physica scientiæ Dei, sed tantum ratio objectiva, quæ non repugnat Deo: nam etiam in scientia simplicis intelligentiæ, Deus scit tales creaturas, quia possibles sunt; et non ideo sunt possibles, quia scit illas. Et in divina voluntate etiam datur ratio objectiva; amat enim seipsum, quia est bonus, imo et creaturas amat propter bonitatem suam.

34. In hoc puncto, existimo controversiam esse in modo loquendi: nam posteriores auc-

tores solum intendunt ad scientiam visionis necessarium esse ut præsupponatur objectum scibile et verum, secundum aliquam determinatam veritatem; unde, quia hæc scientia est de rebus futuris, necessario supponere debet quod sint futuræ, quia, nisi hoc supponatur, non erit objectum scibile, et consequenter nec poterit esse scientia. Si autem id supponatur, necessario resultat talis scientia, ut nostro modo loquamur. Neque aliud genus causalitatis tribuunt futuris respectu scientiæ Dei; optime enim norunt nec Deum accipere scientiam a rebus sicut homines, neque fieri aliquod augmentum reale in scientia Dei ex eo quod res sint futuræ, sicut fit in Angelis, quando effectus contingentes vident: nam licet ab illis non accipiant scientiam, crescunt saltem in actuali scientia. Deus autem non ita, sed eadem simplicissima et naturali scientia, sine ulla additione reali, videt res, si supponantur futuræ; et sine ulla diminutione non videret illas, si non essent futuræ, ut recte attigit Hugo de Sancto Victore lib. 1 de Sacrament.,

p. 2, cap. 14, 16 et 18. Hæc ergo doctrina vera est, quam D. Thomas et alii Patres non negarent; sed quia illa nota causalis aliquid amplius indicare potest, modum loquendi simpliciter non approbant. Et in rigore melius dicitur rem esse futuram supponi ordine rationis ad scientiam visionis, vel ut conditionem necessariam, sicut dixit Magister, vel ut terminum, quo posito cum fundamento, resultat relatio; et ideo sicut in relativis non dicimus unum referri ad terminum, quia terminus existit, sed existente illo, aut non sine illo, ita in præsentis melius dicemus, ut Deus præsciat futura, necessarium esse ut supponantur futura: nam si non essent futura, non præscirentur, ut dixit Hugo supra. Et in hoc sensu reducitur illa causalis ad conditionalem, non quamcumque, sed talem, quæ fundetur in hypothesi necessario præsupponenda, et ideo altera causalis, *Quia Deus scit, hoc erit*, etiam in hoc sensu non admittitur, quia scientia visionis nullo modo supponenda est ut res sit futura.

FINIS PROLEGOMENI SECUNDI.

INDEX CAPITUM PROLEGOMENI TERTII.

DE COMMUNI RATIONE GRATIÆ, ET VARIIS MODIS, SEU MEMBRIS, AUT SIGNIFICATIS EJUS.

CAP. I. <i>An gratia, de qua in præsentis agit, sit donum Dei gratuitum?</i>	CAP. IV. <i>De divisione gratiæ, in gratis datam, et gratum facientem?</i>
CAP. II. <i>Utrum omne donum gratuitum sit vera gratia Dei et Christi?</i>	CAP. V. <i>Quot sint gratiæ gratis datæ; et quid unaquæque earum sit.</i>
CAP. III. <i>Utrum gratia non solum creatum donum, sed etiam increatum significet; nec solum internum, sed etiam externum?</i>	CAP. VI. <i>Quotuplex sit gratia sanctificationis, seu gratum faciens; et de variis hujus gratiæ significationibus.</i>